

Вівчар О. І.

*д.е.н., професор, професор кафедри безпеки
та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет*

Поперечний І. В.

*аспірант кафедри безпеки та
правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет*

Методологічний базисний контекст економічної безпеки організації у фокусі сучасних викликів: системна оцінка та позитивні екстерналії

В умовах сучасних викликів економічна безпека організації є основою збереження стабільної конкурентної позиції, передумовою ефективної діяльності та стабільного розвитку суб'єктів господарювання. За результатами дослідження визначено основні несприятливі фактори, що впливають на рівень економічної безпеки організацій: відсутність ефективного функціонування ринкового середовища; ще не сформована інституційна основа економічної політики; незбалансованість державної регуляторної політики; недосконала бюджетна політика; зловживання монополією ціновим становищем; зростання кількості кримінальних правопорушень, так званих «рейдерських захоплень», корупції та дискримінаційних дій; недосконала судова система, корумпована влада та відсутність державних інституцій, які б ефективно захищали права власників; низька конкурентоспроможність та інноваційна компонента; незадовільні такі показники як фінансовий стан, ефективність роботи та використання ресурсів підприємств.

Досліджуючи дану наукову проблематику, слід зазначити, що під економічною безпекою організації розуміється стан захищеності ресурсів та інтелектуального потенціалу організації від існуючих та потенційних загроз зовнішньому та внутрішньому середовищу в якому функціонує, що характеризується високими показниками фінансової діяльності та перспективами майбутнього економічного розвитку.

Прагматичне застосування системи економічної безпеки організації потребує вибору вірних засобів забезпечення безпеки установи, зокрема має включати збір та обробку аналітичної інформації про досвід і заходи щодо зміцнення безпеки, аналіз, постійний моніторинг і прогнозування відповідних умов, загроз, небезпек і показників фінансової безпеки, розробку та реалізацію необхідних заходів для підтримки економічної безпеки на належному рівні [1, с. 25].

Продовжуючи логіку нашого дослідження зазначимо, що системна оцінка економічної безпеки організації характеризується сукупністю умов і факторів, які забезпечують захист економічних інтересів. Існує багато показників, які відображають рівень економічної безпеки організацій. Оцінка стану економічної безпеки організацій виконується через систему критеріїв та показників. Критерії економічної безпеки організації визначає стан установи шляхом порівняння фактичних показників, досягнутих діяльністю установи із

заданими показниками, які відображають сутність економічної безпеки [2].

З практичної точки зору необхідно сформувати матрицю значень показників організації та значення індексів по періодах (роках). Наповнення матриці показниками відрізняється тим, що не всі установи отримають певне значення індексів. Оцінюючи фактори економічної безпеки організації, необхідно зробити припущення про те, як певний фактор впливає на економічну безпеку організації і чи призводить він до підвищення чи зниження безпеки компанії. Для оцінки економічної безпеки організації ми пропонуємо використовувати багатовимірну logit-модель, яка є випадком бінарного вибору. Ця модель не враховує груповий ефект, тобто аналіз фіксованого ефекту відсутній.

Багатовимірна logit-модель для випадків бінарного вибору:

$$Y_{it}^* = \beta' \cdot x_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$Y_{it} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } Y_{it}^* \leq 0, \\ 1, & \text{якщо } Y_{it}^* > 0, \end{cases} \quad (1)$$

де Y_{it}^* – бінарна залежна змінна, що приймає значення 1, якщо в момент часу t на підприємстві є кризовий стан, і 0 в іншому випадку; x_{it} – пояснюючі змінні; ε_{it} – випадкова помилка, $t = 1, \dots, T_i$, а $i = 1 \dots n$.

Представимо у нище зазначеній формулі основною функцією логістичного розподілу ймовірностей організації:

$$F(\beta' x_{it}) = \Pr(Y_{it} = 1 | x_{it}, \beta) = \frac{e^{\beta' x_{it}}}{1 + e^{\beta' x_{it}}}, \quad (2)$$

Методологійний базис комплексного оцінювання параметрів згідно максимальної достовірності організації (ф-ла 3):

$$\ln L = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n [Y_{it} \ln \{F(\beta' x_{it})\} + [1 - Y_{it}] \ln \{1 - F(\beta' x_{it})\}] \rightarrow \max. \quad (3)$$

Щоб уникнути перехресних ефектів, коли сама змінна впливає на ймовірність кризи: для першого набору регресій усі спостереження після першого року кризи виключаються з вибірки; для другого набору регресій вибірку необхідно відібрати за тим же принципом: виключити всі спостереження після першого року кризи, а потім додати до неї всі спостереження після закінчення кризи, тобто використовувати всі дані після першого року кризи крім року кризи. Отже, результати наукових досліджень формують лінійну форму моделі (рис. 1).

Conditional fixed-effects logistic regression		Number of obs	=	294
Group variable: IDCode		Number of groups	=	27
		Obs per group: min	=	6
		avg	=	10.9
		max	=	14
Log likelihood = -62.693942		LR chi2(5)	=	31.58
		Prob > chi2	=	0.0000

Y2	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
DIL1	-9.77678	5.781843	-1.69	0.091	-21.10899	1.555424
ICr10	-.1416409	.0484753	-2.92	0.003	-.2366507	-.0466311
IL7	.0065406	.0027356	2.39	0.017	.0011789	.0119023
IV1	-.7645714	.28408	-2.69	0.007	-1.321358	-.2077849
IV4	.0296845	.0110367	2.69	0.007	.0080531	.051316

Рис. 1. Лінійна форма моделі для нестаціонарних факторів організації
[розраховано авторами]

На підставі систематичного оцінювання показників економічної безпеки організації та визначення безпекових параметрів слід зазначити, що крім економічних засобів можуть використовуватися також адміністративні засоби, соціально-психологічні засоби та інші засоби зміцнення безпеки.

Не претендуючи на вичерпність системної оцінки економічної безпеки організації, слід прорезюмувати, що необхідними умовами для формування ефективної системи є: підвищення рівня захисту організації шляхом посилення відповідальності держави перед суб'єктами господарської діяльності (правової, судової, інституційної тощо); ефективність політики підтримки організації; впровадження адаптивних систем управління безпекою; забезпечення внутрішньої збалансованості основних економічних параметрів організації; стратегічна спрямованість на довгостроковий і раціональний розвиток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Квасній Л. Г. Безпека економічних агентів в умовах діджиталізації: методологічний базис та прикладні контексти. *Вісник Хмельницького національного університету*. Серія: економічні науки. 2022. №4. С. 247–251.
2. Tyukhtenko N., Mykhailishyn L., Korovchuk Y. NETWORK MODELING OF ASSESSING THE IMPACT OF THREATS TO THE ECONOMIC SECURITY OF LOGISTICS OPERATORS. *Economics, Ecology, Socium*. Vol. 8. No.4 2024. 89–98. URL: <https://ees-journal.com/index.php/journal/article/view/275>